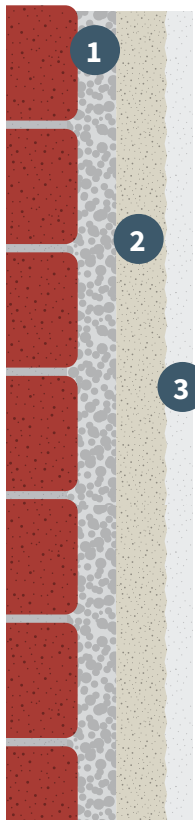

het fresco schilderen

(“a fresco”)

(Oorspronkelijke Italiaanse versie door Vico Calabrò)

Het woord “a fresco” of “buon fresco” gebruikt men voor het met waterverf schilderen op een vochtige laag van kalk en fijn zand. De vochtige kalk reageert met kooldioxide uit de lucht en vormt een harde laag kalksteen, waarin de kleurpigmenten zijn ingekapseld. De enige vijand van het Fresco is vocht in de muur zelf, waardoor de pleisterlaag kan loslaten. Het vocht kan in de muur komen door doorslag van hemelwater maar ook door grondwater dat wordt opgezogen door het steen van de muur.

Een fresco is opgebouwd uit een aantal lagen:

1 De muur (il muro) en de eerste pleisterlaag (il rinzafo)

De muur moet gaaf en vlak zijn, zonder vetvlekken, spijkers of stukken hout en zonder resten van gips of cement. Hij moet droog zijn, omdat vocht de grootste vijand van nat pleisterwerk is. Het pleisterwerk, bestaande uit grof zand en gebluste kalk, wordt als eerste laag aangebracht om de muur te egaliseren. Deze laag moet uitharden.

2 Het friseren (l'arricciato)

Een mengsel van gebluste kalk en zand wordt aangebracht in een tussenlaag van één centimeter. Het oppervlak moet grof blijven voor goede hechting van de toplaag. De tussenlaag moet uitharden.

3 De toplaag (l'intonaco of tonachino);

Een mengsel van gebluste kalk en fijn zand wordt in een laag van een paar millimeter opgebracht. Op deze laag moet geschilderd worden als deze nog vochtig is. Als de toplaag gedroogd is, kan er ook op geschilderd worden, maar dan heet het “a secco”. Aan het begin van een nieuwe werkdag moet niet meer toplaag worden aangebracht dan op diezelfde dag geschilderd kan worden. De schilder moet dus aan de metselaar het oppervlak opgeven dat hij die dag zal beschilderen. Deze vlakken worden “giornate” (dagen) genoemd. De metselaar moet de toplaag heel precies aanbrengen, zonder het al gemaakte schilderwerk te beschadigen of er overheen te smeren.

De ingrediënten:

1 Gebluste Kalk (la calce);

Deze wordt bereid door kalksteen, bijvoorbeeld schelpen, te branden in een oven en het poeder met water te blussen.

2 Zand (la sabbia);

Het zand wordt gewonnen uit rivierbeddingen en zandgroeven of gemaakt door keien of grind te vermalen (breekzand). Er zijn verschillende gradaties zand, van fijn naar grof. Het mag geen onzuiverheden bevatten als aarde, oliën, of organische resten.

3 Kleuren (i colori);

Om goed in water oplosbaar te zijn moeten de ingrediënten zeer fijn gemalen worden.

De alkalische eigenschap van kalk maakte het vroeger niet mogelijk om alle soorten natuurlijke kleurpigmenten toe te passen, omdat deze aangetast werden.

Daarom was het kleurpalet van de frescoschilder toen heel beperkt. Tegenwoordig bestaan er kunstmatige pigmenten, die wel duurzaam zijn.

het fresco schilderen

Hoe wordt het schilderen van een fresco voorbereid en uitgevoerd?

1. SINOPIA

Vanaf een schets wordt de voorstelling met behulp van een ruitjesverdeling op de friseerlaag (het “arricciato”) overgebracht om het effect op ware grootte te kunnen beoordelen.

2. CARTONE

Van deze schets maakt men de “cartoni” (kartons). Dat zijn tekeningen op ware grootte; ze worden gedetailleerd geschilderd als voorstudie voor de fresco

3. SPOLVERO

De voorstelling wordt van de “cartone” naar de toplaag (“intonaco”) overgebracht. Dit gebeurt door de contouren van de voorstelling te perforeren. Door de gaatjes wordt een poeder gestoven, dat zich hecht op het natte pleisterwerk.

4. PITTURA

Om te kunnen schilderen moet de ondergrond een bepaalde hechtcapaciteit hebben, “deve tirare” zeggen de Italiaanse schilders. Het bijna olieachtige oppervlak moet de kleuren goed opnemen, zodat deze goed kunnen reageren met de gebluste kalk in het natte pleisterwerk. Alleen als hij aan het werk is, merkt de frescoschilder of de omstandigheden goed zijn of niet. Ervaring is de beste leerschool. De eerste verflagen moeten dik worden aangebracht, omdat het vocht van de toplaag de kleurstoffen verdunt en de kleur daardoor verzwakt. Vóór het overschilderen van al aangebrachte kleuren moet worden gewacht totdat deze zich goed hebben gefixeerd.

De chemie van het fresco

1. De productie van kalk geschiedt door kalksteen (calciumcarbonaat), bijvoorbeeld schelpen, in een kalkoven te verbranden tot ongebluste kalk (calciummonoxide). Het kalksteen ontleedt aldus

2. Vervolgens wordt de ongebluste kalk omgezet in gebluste kalk (calciumhydroxide) door het poeder te blussen met water.

Als de kalk met fijn zand vermengd als toplaag wordt opgebracht volgt in feite het omgekeerde chemische proces en ontstaat weer hard kalksteen, maar dan met insluiting van de kleuropigmenten

3. De chemische reactie van de natte toplaag met het kooldioxide in de lucht wordt carbonatatie genoemd (“carbonatazione della calce”). De chemische formule is

